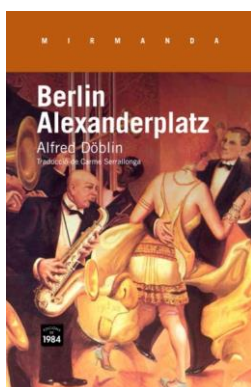

«Simfonia d'una gran ciutat»

Joan Garí / *El Temps*

Si *Ulysses* (1922) era la novel·la de Dublín i del deambular ciutadà de Leopold Bloom, *Berlin Alexanderplatz* (1929) és l'odissea d'un altre tipus característicament urbà, Franz Biberkopf, i d'una ciutat que ve d'un gran desastre i se n'acosta a un altre de pitjor, però encara no ho sap.

A final dels anys 20, certament, la capital d'Alemanya semblava haver passat algunes proves excessives, com l'amenaça de la revolució bolxevic o la hiperinflació, i veia popul·lar-hi un tall d'individus estrafolaris, tan marcial i seriosos com perfectament ridículs: els nazis. El 1928, quan Döblin situa l'acció de la seua novel·la, feia quatre anys que Adolf Hitler havia eixit de la presó on havia anat a raure després del putsch de Múnic, i tres des que havia publicat la delirant autobiografia *Mein Kampf*. Naturalment, pocs alemanys semblaven encara haver llegit aquest llibre, i els que ho havien fet –no crec que hi estigués comprés Döblin- potser no se l'havien pres massa seriosament. És el cas que l'autor de *Berlin Alexanderplatz* es deleix a imaginar un protagonista que es dedica a vendre el *Völkischer Beobachter*. “No té res contra els jueus –explica el narrador a propòsit de Biberkopf-, però està per l'ordre”. Döblin, per cert, és jueu i a més militant socialista. I tanmateix el Berlín que s'estén al llarg de les seues pàgines no és una ciutat ideològica, sinó una fascinant i terrible megalòpolis amb els seus llampants reclams publicitaris, el trànsit embogit, l'estrèpit continu, la gentada. És el món modern el que s'hi representa, amb la seua dislocada fúria intrínseca. Hi ha nazis als carrers, sí, però els socialdemòcrates tenen majoria al Reichstag (tot i que Döblin avisa: “els socialistes no han conquistat el poder polític, és el poder polític qui ha conquistat els socialistes”). Prescindint de la política, tot hi és magnífic i excitant.

A Franz Biberkopf el van tancar a la presó quatre anys per haver matat la seua xicota Ida. Els personatges amb què es relaciona fora de la presó no són molt diferents dels que degué trobar a dins. El Berlín de Döblin és una urbs poblada per rufians i furtamantes i la realitat que informa és un collage fet a base de notícies borsàries, anuncis, prospectes comercials, cartes de presos, estadístiques, articles de diccionaris, cançons, butlletins meteorològics i etcètera. Aquest món embogit està vist amb un distanciament brechtia i amb la mateixa voluntat expressionista que podia animar Grosz, Dix, Meidner o Beckmann. L'Alexanderplatz, en aquest mapa, és el lloc per on passen tots els tramvies i en 1928 una plaça amb el subsòl a l'aire per la construcció del metro. Amb els anys, els comunistes la convertirien en el centre neuràlgic del Berlín Oriental, mentre la destruïen estèticament amb una arquitectura d'una lletjor meticulosa.

Sembla evident el paral·lelisme amb *L'Ulysses* joyceà, tot i que Döblin va al·legar que no va conèixer aquest llibre fins ben endinsat en l'escriptura del seu: “Una mateixa època –va escriure- por produir dues coses semblants, fins i tot iguals, en diferents indrets i amb independència l'una de l'altra”. I és així, en efecte, com l'esperit de l'època agermana Joyce i Döblin. Irònicament, els nazis ja al poder degueren considerar les seues novel·les igualment “degenerades”, i van cremar sense dubte en alguna pira aquelàrrica. Com tot l'art experimental, van nàixer en un món convuls i ja en són testimoni imperible.